

Лахманюк А. М.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

КОГНІТИВНИЙ ДИСОНАНС У НАРАТИВНОМУ ТЕКСТІ («ЩО ЗАПИСАНО В КНИГУ ЖИТТЯ» М. КОЦЮБІНСЬКОГО)

У статті досліджуються естетичні реакції читача на основі взаємодії вербальної і невербальної комунікації персонажів. Об'єкт дослідження – новела М. Коцюбинського «Що записано в книгу життя». Вербальний аспект реалізований цитатним дискурсом (діалогові репліки і внутрішня мова), невербальний – через вчинки персонажів, жести, міміку, емоції і наративні паузи. Гра контекстів – спосіб викликати читацькі реакції. У результаті аналізу наративної структури твору спостерігаємо дисонанс двох контекстів: когнітивний дисонанс і ефект жалю.

Ключові слова: вербальна і невербальна комунікація, контекст, естетичний ефект, читач, когнітивний дисонанс.

Постановка проблеми. Творчості Михайла Коцюбинського присвячено багато досліджень [1; 6; 13]. Наратологічним аспектам його текстів (катарсис та ефект невіршеності у «Цвітові яблуні»), естетичні ефекти невизначеності та незавершеності в «Невідомому» і «Лялечці», набір фреймів у контексті гри – «Дебют», поєднання двох контрастних часопросторів у свідомості розповідача – «Хвала життю» тощо) також присвячено низку наших праць [7; 8; 9; 10].

Постановка завдання. Мета статті – простежити естетичні реакції, які переживає читач на основі взаємодії вербальної та невербальної комунікації персонажів (за новелою «Що записано в книгу життя»). У процес творення естетичних реакцій залучені такі когнітивні процеси, як увага, пам'ять та мислення. Сприймаючи текст, реципієнт може пригадувати попередні події, а може прогнозувати майбутні, що створює контраст, який провокує естетичні реакції.

Французький наратор Жерар Женетт запропонував вирізняти в розповідному тексті два аспекти: розповідь про події (представлену мовленням наратора) і розповідь про слова (яку репрезентують репліки персонажів). Очевидно, що за формою вся інформація у творі – вербальна, оскільки передана нам словесно. Однак Женеттова опозиція нашою думкою розділити всю наративну інформацію в тексті на вербальну та невербальну. Одже, структура досліджуваної новели побудована на основі поєднання аспектів: 1) **вербального, або розповіді про слова** (цитат-

ний дискурс, переказаний дискурс, транспонований дискурс); 2) **невербального, або розповіді про події** – «передбачуваного невербального матеріалу у вербальну форму» [3, с. 379] (вчинки персонажів, жести та міміка (сенсорні прояви), емоції (сміх, сльози тощо), наративні паузи (пейзаж, портрет, інтер'єр)).

Виклад основного матеріалу. Наративна структура тексту побудована таким чином, щоби тримати реципієнта в постійній напрузі, не даючи йому обрати позицію якогось із персонажів. Лінія помираючої баби – ключова, навколо неї розгортаються події, подаються оцінки. Перша фраза тексту як невербальний акт (вчинок) інформує адресата про встановлення ціннісного фрейму: «Мусила баба злазити з печі: онука заслабла і потребувала тепла» [5, с. 100]. Читач розуміє, що носіями цінностей є син і невістка, вони задали такий контекст на основі зовнішніх обставин (голоду). Контрастне переміщення баби (на печі / під піччю) змінює її життєвий простір: «роками вона валялась на печі і звикла дивитись згори в долину <...>, а тепер все виросло зразу» [5, с. 100]. Тепер до персонажа ставляться як до речі: онуки знущаються, а діти намагаються позбутися. Ця побутова ситуація провокує читача на виправдання вчинків сина, проте поява інших контекстів змінює читацьке сприймання та посилює напругу.

Міркування баби про смерть та її очікування представлене в тексті **внутрішнім мовленням** (так званім спілкуванням із собою). Наприклад: «Де ж вона? Чому не приходить? Не докличеться

баба. Бродить навколо, а про бабу забула. Чоловіка забрала, задушила семеро дітей, ось-ось не видно, як по онуку прийде. Скрізь покосила, поклала цілі покоси, а про бабу забула. І чудно, і страшно, що так трудно умерти» [5, с. 100]. Або: «Нащо вона? Кому потрібна? Життя виїло силу з неї як лущиння з картоплі, кинуло в кут. А душа міцно вчепилась за ту шабатурку і не хоче її покинути» [5, с. 101]. Із цього моменту читач фіксує образ смерті, який дедалі більше посилюється.

Кругообіг у природі зводиться до того, що «старе мусить вмирати, а молоде жити» [5, с. 104]. Така ідея природності абсолютизується і виводиться за правило. Знесилившись від такого життя, стара обдумує план смерті й озвучує його синові: «Я так <...> непотрібна вже стала, та й зайва. Куток займаю <...> ох, ох <...> хліб їм, а він дітям потрібний <...>. Всім важко зо мною, і мені важко <...>. Одвези мене в гай <...>» [5, с. 103]. Двоїста реакція сина підтверджується жестом байдужості: «Він **нехотя звівся і сів** на лаві під мисником» [5, с. 103]. Наступні жести лише підсилюють враження: «Потап **підняв брови** <...>. Він ще не зрозумів, тільки **скоса глянув на матір**» [5, с. 103]. Як стверджує австралійський письменник Алан Піз, «погляд скоса використовується для передачі інтересу чи ворожості. якщо він супроводжується злегка піднятими бровами чи посмішкою, він означає зацікавленість і часто використовується для заманювання [11, с. 170]. Отже, у сина з'являється цікавість: а може, справді, так буде краще. Неоднозначність, заплутаність думок та ухвалення рішення констатують жести хвилювання, поєднані із внутрішнім мовленням: «Нажилась стара, а смерті не може. Прохає смерті – не дає бог. Хіба гріх допомогти?.. Згинь! Пропади!.. Як буде, так буде <...> Що б люди сказали? Люди! Вони осудять <...> Потап не міг заснути. Крутився, здіймав голову з лави і посилав вуха в куток, під мисник <...>» [5, с. 104].

Ситуація «очікування та обрядження на смерть» переривається іншими **нарративними моментами**, які дозволяють свідомості читача балансувати:

1. Прирівнювання баби до дитини: «Кисленького хочеться бабі <...>» [5, с. 101]; «Мо-лоч-ка!» [5, с. 101]. У цінностях розповідача прохання баби і дитини – на одній шкалі. У даному разі старенька викликає жалість та співчуття.

2. Поетизація баби: казковий світ (« – Розкажіть казку. Рот розкривався, як порожній гаман, і в ньому шипіли слова – щось про царенка, злото, дорогі страви <...>» [5, с. 101–102]). Контр-

аст непотрібності («Бабо! Коли ви помрете?») [5, с. 102]) ще більше посилює лінію поетизації.

3. Альтернативні реальності:

– **сновидіння** («<...> а дрімота сплітає дійсність зі снами: уривки казок, отченаша і синові чоботи, важкі, як гори, що лишають по собі мокрі сліди» [5, с. 101]);

– **пригадування** («А разом з тим, наче наперекір, виринало з пам'яті напівзабуте, про що чув від од мами або од баби своєї, як колись, у давнину ще, діти вбивали батьків. Вивозили в ліс або на поле і там покидали, поки не прийде смерть <...>» [5, с. 104]);

– **уявлення** («Один образ вхопився його уяви, покриваючи все <...> Тільки що винесли маму на кладовище, з коругвами, з попами, по-християнськи. В хаті народ. Смачно парує страва. «Випийте, свате, за душу небіжки <...> Хай буде царство небесне <...>» [5, с. 109]).

Обряд «вивезення матері» сповнений болю, відчаю, трагізму. Адже як матір вона цінна лише в ситуації помирання, а жива – баба, що всім заважає. Проте справжня сутність Потапа розкривається лише на межі життя і смерті рідної йому людини. Його цінності змінюються завдяки двом ситуаціям:

1) **спільному діалогу**, що наповнений хвилюючими жєстами. Вербальний зв'язок допомагає на якусь мить зміцнити стосунки. «Вони раді були обоє, що знову живуть спільним життям, як ще тоді, коли стара могла ходити по світі» [5, с. 107]. Щире зізнання розкриває душу сина: «Хотів розказати ціле життя, всі свої кривди, отут, серед тиші <...> на тих твердих руках, що скоро перед богом свідчити будуть про свою працю, а тільки промовив: «Простіть мене, мамо <...>» [5, с. 108];

2) **спогаду з дитинства** («Мати наділа на нього чисту і білу сорочку. Розчесала волосся і вже на порозі за пазуху вклала гарячий пиріг <...>. Він вийняв його на вулиці, тільки як був серед хлопців. Йому було приємно, що всі дивились, як він кусав пиріг <...>. Тоді він наївся» [5, с. 109]). На певний час герой бачить світ дитячими очима: згадує любов, ласку та щедрість мами. Усвідомивши свою синівську роль, він змінює орієнтири. На початку твору Потап – батько своїх дітей, наприкінці – люблячий син своєї матері.

Актуалізація пам'яті, переживання давно забутих синівських почуттів посприяли вчинкові, який читач сприймає як правильний: «Тоді він раптом піднявся на саях, подивився вперед, озирнувся назад себе і завернув круто коняку, <...> назад, по бабу <...>» [5, с. 110]. Засмучує лише те, що «по бабу», а не «по маму». У даному разі важливо

простежити контекстуальні номінації персонажа. Погляньмо на таблицю.

У кожному називанні беруть участь наратор (повідомлення або оцінка) і головний персонаж (уявлення, спогади та безпосереднє звертання). На початку твору найчастіше фігурує номінація «баба»: так веде розповідь оповідач, так говорять персонажі. Від контексту-поправки «Ех, бабо... мамо <...>» [5, с. 103] поступово відбувається заміна на «матір-мати» (участь наратора і персонажа) і пізніше – на «мама». Слово «мама» з повідомлення наратора переходить у пряму мову персонажа. У контексті щирого зізнання й усвідомлення своєї синівської ролі Потап змінює ставлення. Тут помічаємо його щирі емоції

і почуття, які змінюють нібито передбачуваний фінал твору. А ще цю зміну спричинює також контекст «боротьба двох традицій». Маємо на увазі уявлення та роздуми сина щодо поховання матері:

1) язичницька традиція («<...> виринали з пам'яті напівзабуте, про що чув він од мами або од баби своєї, як колись, у давнину ще, діти вбивали батьків. Вивозили в ліс або на поле і там покидали, поки не прийде смерть. Нащо життя старому? Старе мусить вмирати, молоде жити. Так все на світі» [5, с. 104]);

2) християнська традиція («Один образ вхопився його уяви, покриваючи все <...> Тільки що винесли маму на кладовище, з коругвами, з попами, по-християнськи» [5, с. 109]).

Частота вживання номінацій «мати», «матір», «мама», «стара», «баба»

Номінація	Контекст	Приклад
БАБА	повідомлення наратора	«Мусила баба злизати з печі <...> послалась баба долі» [5, с. 100]. «Не докличеться баба <...>. Бродить навколо, а про бабу забула» [5, с. 100]. «<...> лежить тихенько баба <...>» [5, с. 100]. «Міркувала щось баба » [5, с. 102]. «<...> наблизив до баби своє лице <...>, значить, зараз будуть обряджати бабу на смерть» [5, с. 105]. «І понісся в туман <...> назад, по бабу » [5, с. 110].
	оцінка наратора	«Кисленького хочеться бабі <...>» [5, с. 101].
	звертання персонажів	« Бабо Коли ви помрете? <...> Бабо Душа пташкою вилетить з вас?» [5, с. 102].
	безпосереднє звертання сина	«Добре вам, бабо? » [5, с. 106].
МАТИ	повідомлення наратора	« Мати мовчала» [5, с. 105]; «<...> кричав, щоб мати чула» [5, с. 107].
	оцінка наратора	«<...> стара, забута смертю мати <...>» [5, с. 100].
	уявлення сина	« Мати в гаю, в хаті більше простору <...>» [5, с. 104–105].
МАТІР	повідомлення наратора (думки сина)	«<...> скося глянув на матір <...>» [5, с. 103]. «Йому не слід було дивитись, як обряджатимуть матір <...>» [5, с. 106]. «Живу матір виволік з хати» [5, с. 104].
МАМА	повідомлення наратора	«<...> зробив для мами ложе <...> покрив маму до голови <...>» [5, с. 108].
	наратор: сприйняття сина, спогади	« Мамине слово падало в нього <...>» [5, с. 104]. «Виринали з пам'яті напівзабуте, про що чув він од мами <...>» [5, с. 104].
	наратор: вчинок сина	«Потап взяв маму на руки і виніс» [5, с. 106].
	внутрішнє мовлення сина (уявлення)	«Може то не хмаринка, а душа мами пливе?» [5, с. 109].
	щире звертання сина	«Простіть мене, мама <...>» [5, с. 108]. «Що, мамо? » [5, с. 108].
СТАРА	повідомлення наратора	«Він гнав од себе думки, особливо про те, що стара говорила» [5, с. 104].
	оцінка наратора	«Нажилась стара , а вмерти не може <...>» [5, с. 104].
БАБА-МАМА	звертання сина	«Ех, бабо...мамо, – поправився він» [5, с. 103].
МАТІР-МАТИ	народна приказка	«Шануй батька і матір твою <...>» [5, с. 110]. «Одна у нас мати і одна смерть» [5, с. 110].

У даному контексті слухне міркування О. Черненко про те, що М. Коцюбинський висвітлює у цьому творі «проблему залежності одного існування від другого в путях самотності» [13, с. 103]. Проте не зовсім можна погодитися з думкою науковця про те, що син повертається по матір не тому, що «спомини доброго материнського серця нагадують йому дитинство <...> і не тому, що свідомість говорить йому про гріх, про душу, про молитви церковні, християнські звичаї, – а тому, що пригадав бенкетування в часі посмертних поминок і вже тепер думками «поринає в гомін, в тепло голосів, у смак масної страви, у свято і радість живого тіла»» [13, с. 103–104]. Як вже зауважено, альтернативна реальність (спогади) саме в цій ситуації відіграє важливу роль, тому що тільки після цього змінюються орієнтири персонажа. Передбачити це раніше читач не міг через брак інформації. Перемагає християнська традиція. Герой надіється забрати матір, зробити обряд поховання як слід. Але тут знову в читача постає нове питання: чи буде вона живою в момент його повернення? Такий фінал створює певну недоокресленість.

Наративні паузи – ще один важливий елемент у контексті взаємодії вербальної та невербальної комунікації. Наприклад, піднесений метафоричний пейзаж допомагає внести радісну нотку в трагічну ситуацію «вивезення матері в ліс»: «В глибокій тиші снували дерева біле мереживо гілок, наче збирались закинути невід в глибокі води неба, де неясно тремтіли золотою лускою, мов рибки, зорі» [5, с. 107].

Взаємодія вербального та невербального аспектів формує авторську наративну стратегію, за допомогою якої читач переживає низку естетичних ефектів. Зіставляючи невербальне зі змістом сказаного, помічаємо в одних ситуаціях логічне доповнення, в інших – суперечність.

Невербальний акт (міміка) супроводжує вербальний (усне мовлення):

1.1. «<...> лежить тихенько баба і од часу до часу **викидає з присохлих грудей тужливе зігхання**, тонке як скавуління сліпого щеняти:

– Ох-ох!.. Де та смерть моя ділась!..» [5, с. 100–101];

1.2. «І знов **шелеснуть зів'ялі уста**, як сухе листя:

– Ох!.. Моя смертонько... де ти?» [5, с. 101];

1.3. «**Тіло часом прохало**:

– Мо-лоч-ка!» [5, с. 101];

1.4. «**Перевів очі на її вид**, що танув, здавалось, як жовтий віск свічки.

– Що, мамо?

«Вона старече **плямкала ротом, кривила уста, аж відкривались синяві ясла, і немов простогнала**:

– Не ріжете зозулястої курки... Вона буде нестися <...>» [5, с. 108].

2. З вербального акту (усне мовлення) логічно випливає невербальний (жест, міміка):

2.1. «– Нема на вас сконання! Не дають спати <...> – **сердито бурчить невістка, і лавка скрипить під нею**» [5, с. 101];

2.2. «– Не-ма! – говорить баба у тон невістці і **облизує ясна, де були колись зуби, і лиже зсохлі, запалі всередину губи**» [5, с. 101].

3. Послідовна логічна зміна вербальної/невербальної комунікації: жест – усне мовлення – міміка – усне мовлення – вчинки.

«Цілий **ряд очей дивився в рот** бабі <...>

Розкажіть казку.

Рот розкривався, як порожній гаман, і в ньому шипіли слова... язик висувався, злизував все розпочате <...>

Бабо! Коли ви помрете?

Вони **розтягали зморшки на бабиній шії <...> розглядали дві шабатури грудей <...> підіймали запаску і мацали ноги, сухі, чорні, у жилах <...>**» [5, с. 101–102].

4. Контрастна суперечність вербального та невербального: усне мовлення – сміх – міміка – жест – вчинок (у контексті усного мовлення):

«– Мо-лоч-ка!

Тоді невістку нападав **сміх. Не говорила нічого, а тряслась од сміху грудьми, лицем і животом, аж кутні білили між скривленими губами**» [5, с. 101].

«Бабі було так кривдно <...>. Вона з жалю **кривилась, бурчала**, їй до сліз хотілось молочка <...>» [5, с. 101].

«Врешті **невістка хапала віник і закривала бабу хмарою пилу**.

Ноги прийміть! Викину в снін разом з сміттям!..» [5, с. 101].

5. Контрастна вербальна комунікація (усне мовлення) згодом супроводжується невербальною (жести байдужості + міміка):

«Він **нехотя звівся і сів** на лаві під мисником <...>. **Потап драгувався і не дивився на неї**.

– Ех, бабо... мамо, – поправився він» [5, с. 103].

«**Жорстока складка лягла і застигла у нього між носом та бородою, і щось несказане сховалось в ній**» [5, с. 103].

«Потап **підняв брови**.

– Що ви сказали?..

– Я так... непотрібна вже стала, та й зайва...
Одвези мене в гай...

Він ще не зрозумів, тільки **скоса глянув на матір**» [5, с. 103].

6. Інші виявлення невербальної комунікації:

6.1. Жест щирості («І лиш баба простягне суху долоню з сухими кришками хліба, зозуляється цокає дзьобом в долоню і пощипує бабу» [5, с. 102]). Курка – єдина розрада старенькій. Спостерігається певний перегук, момент ототожнення баби з куркою. Простягаючи руку, баба немовби намагається поділитися своїми бідами. Споконвіку відкрита долоня асоціювалася з щирістю, чесністю, відданістю і довірливістю [11, с. 37];

6.2. Жест хвилювання («Крутився, здіймав голову з лави і посилав вуха в куток, під мисник» [5, с. 104]);

6.3. Міміка, яка підтверджує задуманий план («Міркувала щось баба <...> Плямкали губи, очі дивились углиб, уста складались до слова і нерішуче мліли» [5, с. 102]).

Крім обліку сукупності жестів і відповідності між словами і рухами тіла, для правильної їх інтерпретації необхідно враховувати контекст, в якому живуть ці жести [11, с. 30]. Тому, по суті, кожен жест має своє значення і служить для підтвердження смислів вербаліки. Дослідження

доводять, що невербальні сигнали несуть у п'ять разів більше інформації, ніж вербальні [11, с. 30].

Невербальна інформація пропущена крізь свідомість наратора, і він є джерелом оцінок. Своєрідне маскування під третю особу не дозволяє зрозуміти повноту присутності. Він знає не все, проте є конкретним свідком. Розповідач не дає можливості читачеві прийняти чиюсь позицію, а змушує його балансувати – сумніватися, переживати, співчувати, вірити/не вірити, ухвалювати рішення і водночас змінювати його. Увага, таким чином, постійно в напрузі, на стику вибуху емоцій. Завдання наратора – так залучити чуттєву інформацію, поміщену в контекст вербального і невербального, щоб викликати естетичний ефект.

У свідомості сина – когнітивний дисонанс (внутрішній конфлікт під час зіткнення суперечливих переконань). У ньому бореться раціональне і нераціональне, бажання врятувати родину від голоду та любов до матері. Останнє якраз викликає емоцію жалю в завершальному контексті. Читач поступово вживається у свідомість сина, отже, на основі сприйнятого переживає свій внутрішній психічний конфлікт. Читацькі естетичні реакції в досліджуваному тексті – результат накладання двох контекстів: когнітивного дисонансу та ефекту жалю.

Список літератури:

1. Агєєва В. Нотатки з книги життя. М. Коцюбинський. З глибини. К.: Факт, 2005.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К.: Академія, 2004. 344 с.
3. Женетт Ж. Фигуры: в 2 т. Т. 2. М.: Изд. им. Сабашниковых, 1998. 553 с.
4. Ізер В. Процес читання, феноменологічне наближення. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 2001. С. 349–368.
5. Коцюбинський М. Твори: у 3 т. Т. 3. К.: Дніпро, 1979. 375 с.
6. Кузнецов Ю. Поетика прози Михайла Коцюбинського: моногр. К.: Наукова думка, 1989. 267 с.
7. Лахманюк А. Естетичний код літературного етюду (на прикладі малої прози Михайла Коцюбинського). *Studia methodologica*. Тернопіль: ТНПУ, 2015. Вип. 40. С. 388–391.
8. Лахманюк А. Ефект незавершеності в етюді Михайла Коцюбинського «Лялечка». *Studia methodologica*. Тернопіль: ТНПУ, 2014. Вип. 37. С. 247–257.
9. Лахманюк А. Репрезентація естетичних ефектів у творчості Михайла Коцюбинського (етюд «Цвіт яблуні»). Рівень ефективності та необхідність впливу філологічних наук на розвиток мови та літератури: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15–16 травня 2015 р. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «Логос»», 2015. С. 10–12.
10. Лахманюк А. Хронотоп новели М. Коцюбинського «Хвала життю». Над берегами вічної ріки: темпоральний вимір літератури: матеріали Міжнародної наукової конференції (24–25 вересня 2015 р.): зб. / ред.-упор. С. Журавльова. Бердянськ, 2015. С. 93–94.
11. Пиз Аллан, Пиз Барбара. Новый язык телодвижений. Расширенная версия. Как читать мысли окружающих по их жестам. М.: Эксмо, 2010. 374 с.
12. Романюк І. Вербальні та невербальні складники діалогічного мовлення мовців (на матеріалі прозових творів І. Нечуя-Левицького). Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8 «Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)». С. 72–77.
13. Черненко О. Михайло Коцюбинський – імпресіоніст: образ людини в творчості письменника. Мюнхен, 1977. 143 с.

**КОГНИТИВНЫЙ ДИССОНАНС ПОВЕСТВОВАТЕЛЬНОГО ТЕКСТА
(«ЧТО ЗАПИСАНО В КНИГУ ЖИЗНИ» М. КОЦЮБИНСКОГО)**

В статье исследуются эстетические реакции читателя на основе взаимодействия вербальной и невербальной коммуникации персонажей. Объект исследования – новелла М. Коцюбинского «Что записано в книгу жизни». Вербальный аспект реализован с помощью цитатного дискурса (диалоговые реплики и внутренняя речь), невербальный – через поступки персонажей, жесты, мимику, эмоции и нарративные паузы. Игра контекстов – способ вызвать читательские реакции. Анализируя нарративную структуру произведения, наблюдаем диссонанс двух контекстов: когнитивный диссонанс и эффект сожаления.

Ключевые слова: *вербальная и невербальная коммуникация, контекст, эстетический эффект, читатель, когнитивный диссонанс.*

**COGNITIVE DYSSONANCE IN THE NARRATIVE TEXT (“WHAT HAS BEEN WRITTEN
IN THE BOOK OF LIFE” BY MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI)**

The following article considers the aesthetic reaction of the reader based on the interaction of verbal and nonverbal communication of the characters. The object of the investigation is a short story “What Has Been Written in the Book of Life” by Mykhailo Kotsiubynskyi. The verbal aspect embodies itself by means of quotation discourse (dialogue cues and internal speech), whereas the nonverbal one is implemented through the actions of the characters, their gestures, facial expressions, emotions and the narrative pause. The game of contexts comprises the way of provoking the reaction of the readers.

The aesthetic reactions of the reader in the text under investigation are the result of the convergence of two contexts: cognitive dissonance and the effect of pity.

Key words: *verbal and nonverbal communication, context, aesthetic effect, reader, cognitive dissonance.*